

ТАҚРИЗИ

мушовири илмӣ ба таҳқиқи диссертатсионии Айнулозода Наҳтулло Айнуло «Таҷрибаи таърихии ташаккул ва рушди хоҷагии роҳу нақлиёт дар Тоҷикистон (1924–2021)» ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои таърих аз рӯи ихтисоси 6.1. Таърих ва бостоншиносӣ (6.1.1. – таърихи ватанӣ) пешиход шудааст.

Рисолаи доктории Айнулозода Наҳтулло Айнуло ба таҳқиқи яке аз масъалаҳои муҳим ва то имрӯз дар таърихнигории миллӣ нисбатан камомӯхташуда таҷрибаи таърихии ташаккул ва рушди хоҷагии роҳу нақлиёт дар Тоҷикистон дар давраи тӯлонии солҳои 1924–2021 бахшида шудааст. Ин мавзӯ бо назардошти шароити ҷуғрофӣ кӯхистонии ҷумҳурӣ, аҳамияти стратегӣ роҳу нақлиёт дар ҳамгироии иқтисодӣ иҷтимоӣ ва таҳкими ягонагии фазои миллӣ, дорони аҳамияти баланди илмӣ ва амалӣ мебошад.

Соҳтори таҳқиқот мантиқӣ, пайдарпай ва аз лиҳози методологӣ дуруст таҳия гардида аз муқаддима, панҷ боб, хулоса ва тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот иборат буда, марҳалаҳои асосии ташаккул ва рушди инфрасохтори роҳу нақлиётро дар давраҳои гуногуни таърихӣ фаро мегирад.

Мубрамии мавзӯи таҳқиқот ба он асоснок карда шудааст, ки рушди роҳу нақлиёт ва инфрасохтори он дар пешрафти соҳаҳои гуногуни ҷомеа нақши калидӣ бозидааст. Ташаккул ва ривочу равнақи шабакаи роҳҳои автомобилгард, роҳи оҳан, нақлиёти ҳавоӣ ва инфрасохтори онҳо ба рушди иқтисоди миллӣ, таҳкими робитаҳои минтақавию байналхалқӣ, беҳтар гардидани сатҳи маишии аҳоли, рушди соҳаҳои маорифу фарҳанг ва ғайра мусоидат намудааст.

Ҳадафи асосии таҳқиқоти пешниҳодгардида таҳлилу хулосабарорихии илман асоснокшуда ва муқаммали равандҳои ташаккул ва рушди инфрасохтори роҳу нақлиёти Тоҷикистон дар солҳои 1924–2021 мебошад. Таҳқиқоти анҷомдодашуда фарогири дастовардҳо ва дигаргуниҳои куллиии соҳаи роҳу нақлиёт ва инфрасохтори он аз замони таъсисёбии ҚМШС Тоҷикистон (1924), ҚШС Тоҷикистон (1929), заволи Иттиҳоди Шуравӣ (1991), соҳибистиклол гардидани Тоҷикистон (1991) ва то ҷашни 30-солагии Истиклоли давлатӣ (2021) мебошад.

Дар рисола равандҳои рушд дар давраҳои асосии таърихӣ, давраи Шуравӣ ва давраи истиклол, ҷудо ва таҳлил шудаанд, ки ин ҷудокунӣ барои фаҳмиши марҳилавии рушди инфрасохтор ва муайян намудани хусусиятҳои таърихӣ ва омилҳои таъсиргуздор заминаи илмӣ фароҳам овардааст. Соҳаи

наклиёт ҳамчун низоми мураккаби инфрасохтори иҷтимоиву иқтисодӣ таҳлил гардида, зерсохторҳои он (наклиёти автомобилӣ, роҳи оҳан, авиатсия ва ғайра) дар робита бо ҳам ва бо дигар бахшҳои иқтисодию иҷтимоӣ ба таври муназзам баррасӣ шудаанд.

Аз нуқтаи назари методологӣ, рисола дар асоси усулҳои муқоисавӣ-таърихӣ, таҳлилий, таърихи-қиёсӣ, таҳлилий-оморӣ ва дигар усулҳои илмӣ таҳия ва васеъ истифода шудааст.

Натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ метавонанд дар омӯзиши равандҳои иҷтимоиву иқтисодии Тоҷикистон, махсусан дар соҳаи рушди роҳу наклиёт, ҳамчун манбаи илмӣ ва амалӣ хизмат намоянд. Диссертант дар доираи таҳқиқ равандҳои ташаккул ва рушди хоҷагии роҳу наклиёт дар Тоҷикистон дар давраи солҳои 1924–2021-ро бо назардошти таҳаввулоти сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ баррасӣ намуда, таъсири соҳаи роҳу наклиётро ба рушди истехсолот, тиҷорат, ҳамгироии минтақавӣ ва амнияти стратегӣ ба таври системавӣ нишон додааст. Аз ин лиҳоз, натиҷаҳои рисола метавонанд барои таҳлилу муқоисаи масъалаҳои гуногуни иқтисодиву иҷтимоӣ, аз ҷумла таъсири рушд ва инкишофи роҳҳо ба пайвастагии минтақавӣ, коҳиши маҳдудиятҳои коммуникатсионӣ, бехтаршавии дастрасӣ ба захираҳои истехсолӣ ва хизматрасонӣ, ҳамчунин таҳкими нақши Тоҷикистон ҳамчун кишвари транзитӣ дар минтақа ҳамчун манбаи бозғайнимод истифода шаванд.

Муаллиф дар раванди таҳқиқ аз маҷмуи васеи манбаъҳои расмӣ ва таърихӣ, аз ҷумла ҳуҷжатҳои бойгонӣ, маълумоти оморӣ, санадҳои давлатӣ, матбуоти даврӣ ва асарҳои илмии ватаниву хориҷӣ васеъ истифода кардааст, ки ин барои дарёфти тасвири воқеии рушд ва тағйирёбии инфрасохтори роҳу наклиёт заминаи илмӣ фароҳам меорад. Ҳамзамон, интишороти диссертант дар шакли мақолаҳои илмӣ ва иштироки ӯ дар конференсияҳои илмӣ нишонаи фаъолият ва ҷиддият дар таҳқиқ буда, ба эътимоднокии натиҷаҳо мусоидат мекунанд.

Боби якум ба ташаккул ва рушди хоҷагии роҳ ва инфрасохтори роҳсозӣ дар Тоҷикистон дар солҳои 20–40-уми асри XX бахшида шуда, дар он заминаҳои иҷтимоию иқтисодӣ ва сиёсии роҳсозӣ, таъсири роҳҳо ба рушди иқтисодию иҷтимоӣ, инчунин вазъи сохтмони роҳҳо дар солҳои Ҷанги Бузурги Ватанӣ ва марҳалаи барқарорсозии баъдиҷангӣ ба таври муфассал таҳлил гардидааст. Муаллиф тавонистааст равобитаи мутақобилаи сиёсати давлатӣ ва ниёзҳои иқтисодии ҷумҳуриро дар ташаккули шабакаи роҳҳо нишон диҳад.

Боби дуюм масъалаҳои ташаккули инфрасохтори наклиётӣ, аз ҷумла рушди роҳи оҳан ва авиатсияи гражданиро дар солҳои 20–40-уми асри XX фаро мегирад. Дар ин қисмат аҳамияти иқтисодии роҳи оҳан, нақши он дар

пайвастанавии Тоҷикистон бо дигар минтақаҳои Иттиҳоди Шуравӣ ва ташаккули авиатсияи граждани ҳамчун омили муҳими ҳамлу накли фаври ва идоракунии каламрави ҷумҳури таҳлил шудааст.

Боби сеюм ба раванди механикунонии хоҷагии роҳ ва сохтмони роҳҳои нав дар солҳои 50–80-уми асри ХХ бахшида шуда, дар он масъалаҳои ташкили алоқаи нақлиёти минтақаҳо, густариши роҳҳои мошингард ва нақши техникаву технологияҳои нав дар рушди иқтисодиёти ҷумҳури мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Муаллиф нишон медиҳад, ки чӣ гуна пешрафти техника ба баланд шудани самаранокии хоҷагии роҳ мусоидат намудааст.

Боби чорум таҳаввул ва барқарорсозии инфрасохтори нақлиёти ҳавоӣ ва роҳи оҳанро дар солҳои баъди Ҷанги Бузурги Ватани дар бар мегирад. Дар ин боб рушди авиатсияи граждани ва фаъолияти ташкили-иқтисодии роҳи оҳан ҳамчун унсурҳои калидии таъмини соҳаҳои хоҷагии халқ таҳлил шуда, саҳми онҳо дар барқарорсозии иқтисодиёт ба таври асоснок нишон дода шудааст.

Боби панҷум ба равандҳои рушди соҳаи нақлиёт дар солҳои истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон бахшида шудааст. Дар он масъалаҳои сохтмон ва навинобароии роҳҳои мошингард, аҳамияти нақбсозӣ, хусусиятҳои рушди роҳи оҳан дар шароити иқтисоди бозорӣ, таҳаввули авиатсияи граждани ва ҳамкории байналмилалӣ ба таври муфассал баррасӣ гардидаанд. Ин боб дорои аҳамияти махсуси амалӣ буда, сиёсати давлатии Тоҷикистонро дар самти рушди инфрасохтори нақлиётӣ инъикос менамояд.

Бо назардошти ин, метавон хулоса кард, ки диссертатсия дорои асоси муътамади манбаъшиносӣ буда, аз ҷиҳати риояи талаботи методологии истифода ва иқтибос аз манбаъҳо бо сатҳи баланд омода шудааст ва барои арзёбии илмӣ ва дифоъ ҳамчун қори воқеан таҳқиқшуда ва асоснокшуда қобили қабул мебошад.

Дар маҷмуъ, диссертатсия бо истифода аз манбаъҳои гуногун - ҳуҷҷатҳои бойгонӣ, маводи оморӣ, санадҳои меъерӣ-ҳуқуқӣ ва адабиёти илмӣ таҳия гардида, бо услуби илмӣ, забони раван ва таҳлили мутавозин фарқ мекунад. Хулосаҳо асоснок буда, аз маводи таҳқиқот бармеоянд, тавсияҳои пешниҳодшуда бошанд, метавонанд дар фаъолияти илмӣ, таълимӣ ва амалӣ мавриди истифода қарор гиранд.

Хулоса, диссертатсияи Айнуллозода Наҳтулло Айнуло «Таҷрибаи таърихии ташаккул ва рушди хоҷагии роҳу нақлиёт дар Тоҷикистон (1924–2021)», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои таърих аз рӯи ихтисоси 6.1. Таърих ва бостоншиносӣ (6.1.1. – таърихи ватани) пешниҳод шудааст ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва Дастурамал оид ба

тартиби барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати диссертатсия ҷавобгӯ буда, ҷиҳати сазовор гардидан ба дараҷаи илмии доктори илмҳои таърих аз рӯи ихтисоси 6.1. Таърих ва бостоншиносӣ (6.1.1. – таърихи ватанӣ) барои Ҳимоя пешниҳод карда мешавад.

Мушовири илмӣ,
доктори илмҳои таърих,
мудири Шуъбаи таърихи навтарини
Институти таърих, бостоншиносӣ ва
мардумшиносии ба номи А. Дониши АМИТ

Абдурашитов Ф.М.

Имзои Абдурашитов Ф.М. -ро тасдиқ мекунам:

Нозири калони шуъбаи кадрҳои
Институти таърих, бостоншиносӣ
ва мардумшиносии ба номи А. Дониши АМИТ

Файзуллоева Г.

« 10 » 11 2025